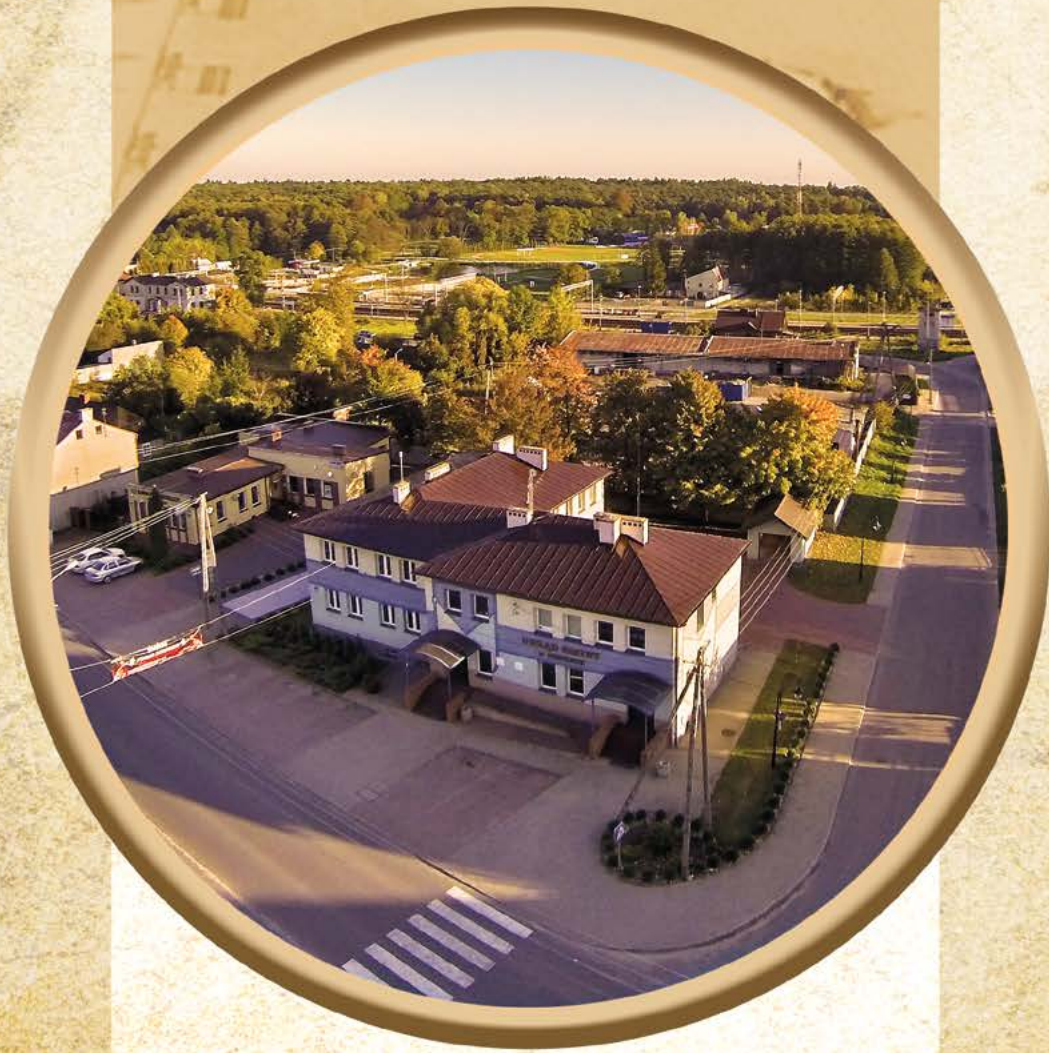

50 lat

Gminy Mrozy

1973 - 2023

mRÓZY
SŁOŃCEM MALOWANE

Mapa terenów włączonych w 1973 roku do nowoutworzonej Gminy Mrozy

Legenda

- teren gminy Mrozy według granic z 1973 r. (obowiązujących aktualnie)
- teren gminy Kuflew według granic z 1933 r.
- teren gminy Jeruzal według granic z 1933 r.

Uwagi: W 1933 r. Patok należał do gminy Kuflew (obecnie należy do gminy Kaluszyń). W 1933 r. Kruki należały do gminy Choszczówce a Choszczówce do gminy Sinołęka. Obecnie Kruki i Choszczówce należą do gminy Mrozy.

Mapę opracowała na podstawie dokumentów archiwalnych Kamila Juśkiewicz.

Szanowni Państwo,

Z przyjemnością prezentujemy kolejne opracowanie dotyczące historii naszej gminy. Tym razem są to opisane okoliczności powstania gminy Mrozy jako jednostki administracyjnej. Pomimo, że powstanie gminy Mrozy było skutkiem powszechnej reformy administracji publicznej w Polsce, która weszła w życie od 1 stycznia 1973 roku, to dla mieszkańców naszej gminy było to wydarzenie szczególne, ponieważ po raz pierwszy na mapie administracyjnej Polski pojawiła się gmina Mrozy. W przypadku wielu innych gmin było to przywrócenie wcześniej funkcjonującej jednostki z ewentualną korektą granic. Sołectwa wchodzące w skład gminy Mrozy mają bardzo ciekawą historię, co sprawia, że jako władze samorządowe mamy przyjemność obecnie zarządzać niezwykle ciekawą i szczególną jednostką samorządową.

Dzięki dużej wiedzy i posiadanym dokumentom historycznym autorki pani Kamili Juśkiewicz jesteśmy w stanie przybliżyć Państwu wiedzę o powstaniu naszej gminy, za co bardzo dziękujemy.

Z poważaniem

Burmistrz Mrozów

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Dariusz Jaszczuk'. The signature is stylized and fluid.

Dariusz Jaszczuk

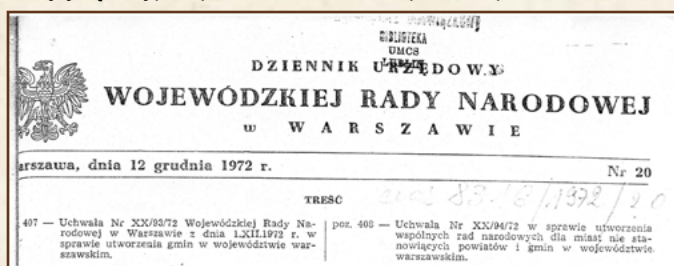
50 LAT GMINY MROZY

1973 - 2023

WSTĘP

Równo 50 lat temu, z dniem 1 stycznia 1973 roku rozpoczęła swój administracyjny żywot Gmina Mrozy. Powstała z połączenia terenów dwóch dawnych gmin w Kuflewie i w Jeruzalu. Gmina Mrozy od pół wieku jest małą ojczyzną dla swoich mieszkańców, bogatym przyrodniczo regionem, ciekawym historycznie i kulturowo obszarem, miejscem pracy, nauki, odpoczynku, zabawy, rozwoju i inspiracji. Gmina Mrozy w ciągu 50 lat zmieniała się nie do poznania. Dziś jest prężnie rozwijającą się jednostką, zajmującą wysokie miejsca w ogólnokrajowych rankingach. Posiada rozbudowany system dróg, bogatą bazę oświatową, sportową, infrastrukturalną. Stanowi atrakcyjne miejsce zamieszkania i odpoczynku, co przekłada się na stale rosnącą liczbę nowych budynków mieszkalnych i rekreacyjnych. Bez wątplenia zdała swój egzamin dojrzałości i swoim bogatym dorobkiem może świadczyć o tym, że warto było oprzeć życie społeczno-gospodarcze na barkach samorządów. Aktualnie patrząc na naszą jubilatkę – Gminę Mrozy – trudno uwierzyć, że gdy ważyły się losy przywrócenia do życia gmin, wśród decydentów nie było dużego przekonania, że należy to w ogóle uczynić. W czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, niedługo po wojnie, bo w 1953 roku zlikwidowano gminy. Przywrócono je po 18 latach, wśród narastającego chaosu społecznego, gospodarczego i administracyjnego. Decyzjom o wskrzeszeniu gmin towarzyszyły ogromne obawy władz kierowniczych rządzącej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej o utratę wpływów w wyniku decentralizacji. Zmiany były jednak konieczne, a potrzeba ich podjęcia pilna. Był koniec roku 1972. Dwa lata po krwawych wydarzeniach grudniowych i objęciu funkcji I Sekretarza KC PZPR przez Edwarda Gierka. Władza chciała zrobić ukłon w stronę protestującego ludu i obiecała reformy. Jedną z nich miała być reforma administracji terenowej. Ustawą z dnia 29 listopada 1972 roku o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych zniesiono istniejący od 1954 roku podział na gromady i osiedla. Od 1 stycznia 1973 roku gmina stała się znowu najniższą jednostką podziału administracyjnego. W większości powrócono do gmin, których granice zostały ukształtowane już w 1866 roku. Były jednak wyjątki, gdyż w przypadku małych gmin dokonywano ich scalenia tworząc nowe ośrodki. Taki właśnie los spotkał dawne gminy Kuflew i Jeruzal. Zostały połączone w jedną gminę, której siedzibę wyznaczono w nowym miejscu. Na siedzibę nowej gminy została wybrana miejscowość Mrozy, która w tamtym momencie posiadała najlepsze warunki lokalizacyjne i tym samym warunki rozwojowe.

Reforma administracyjna lat 70-tych zapowiadała wiele dobrego, jednak w rezultacie nowoutworzonym gminom dano niewiele swobody. Wspomnianą wcześniej ustawą władzę w gminach powierzono naczelnikom – osobom mianowanym przez centralną władzę, aby w terenie wypełniali jej wolę. Naczelnicy do pomocy dostali gminne rady narodowe, które dla zmylenia próbowano nazywać organem samorządu społecznego. Gminy z 1973 roku choć niewiele miały wspólnego z samorządem, to jednak ich przywrócenie rozpałało pragnienia. To one stały się podstawą do wprowadzenia reform w latach 1989-1990 i budowy samorządnych wspólnot, które w ciągu ponad 30 lat swojej ciężkiej pracy całkowicie odmieniły oblicza polskich wsi i miast.

Fragment Dziennika Urzędowego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie

HISTORIA ADMINISTRACYJNA

Gmina Mrozy jest stosunkowo młodą jednostką samorządową biorąc pod uwagę fakt, że różne formy samorządu istniały praktycznie od początku państwa polskiego. Pierwsze próby określenia zasad funkcjonowania samorządów przyniosło prawo niemieckie, w oparciu o które lokowano w średniowieczu nasze miasta. Słowo „gmina” pochodzi od niemieckiego słowa „Gemeinde” i oznacza „społeczność”. W średniowieczu ukształtowały się również słowa: „wójt” – z niemieckiego „Vogt” – oznaczające urzędnika stojącego na czele miasta, a także słowo „sołtys” – z niemieckiego „Schuldhaiß, Scholtis, Schulte, Schulz” – oznaczające zwierzchnika wsi lokowanej na prawie niemieckim, którego mianował feudalny pan.

WSPÓLNY PRADZIADEK

W panującym w średniowieczu ustroju feudalno-pańszczyźnianym samorząd zależał całkowicie od właścicieli ziemskich – szlachty i magnaterii. To „pan” zarządzał posiadaniem terytorium i podległym mu ludem bezpośrednio albo poprzez swoich zarządców. W tych czasach musimy więc szukać załóżków wspólnej tożsamości dla terenów skupionych wokół wielkich majątków Kuflew i Łukówiec/Jeruzal, a także mniejszych siedzib szlachty gniazdowej w Gójszcu (Skrzekach i Zbrożkach) oraz w Krukach. Wiek XV i XVI to z naszego punktu widzenia wielka akcja osiedleńcza po długiej przerwie związanej z wrogimi i bestialskimi najazdami na pierwsze państwo Piastów. Przed XV w. o naszej okolicy mówiono jedynie „gęsty las”, czyli Goździec (Goszdzycz).

Pierwsze próby zasiedlenia naszych terenów podjął w XIV w. książę Siemowit III, ale bez większych rezultatów. Istotne zmiany rozpoczęły się w 1471 roku na rzece Boymia (dzisiejsza Witówka II), na granicy dóbr Sierśnie (czyli Kuflew) i Goździec, właściciel Sierśni - Krystyn z Osuchowa otrzymał od Konrada III Rudego prawo przyłączenia

WIEK XIX I POWSTANIE GMIN

grobli w celu wybudowania młyna i rudy (kuźni). Na skutek dokonanej wymiany i rodzinnych rozliczeń w 1474 roku właścicielem Sierśni został Mikołaj Oborski.

W 1472 roku w dobrach Goździec nadanie 10 włók otrzymał Zbrosław ze Szczurowa z ziemi zakroczymskiej. Słynny Zbrosław zapoczątkował dwa gniazda szlacheckie, dzieląc ziemię między synów: Piotra z przydomkiem Skrzek (stąd Skrzeki w Gójszczy) i Łukasza, którego potomkowie pozostali przy nazwisku Zbrożek (stąd Zbrożki w Gójszczy). W 1474 roku nadanie 3 włók w dobrach Goździec otrzymał Paweł Kruk wraz z synami Mikołajem i Fabianem (stąd dzisiejsze Kruki). Inny syn Pawła Kruka – Piotr otrzymał kolejne 3 włóki od Rudi Stok do rzeki Boymya.

Nadania, czyli prawo do ziemi, dla potomków Pawła Kruka i Zbrożka, potwierdził król Zygmunt I Stary w latach 1530-1545. Na tym nie zakończył się jednak proces zasiedlania Goźdźca. Po śmierci Konrada III Rudego dzieło męża kontynuowała księżna Anna Radziwiłłówna. Księżna Anna sprowadziła do ziemi liwskiej, w tym do Goźdźca, wysoko postawiony i wpływowy ród Cieciszewskich herbu Roch z Cieciszewa, z okolic Słomczyna, dzisiaj w gminie Konstancin-Jeziorna. Po włączeniu Mazowsza do Korony Polskiej dobra Goździec stały się własnością królewską. Ich użytkownikiem został Aleksy Cieciszewski. Prawo dożywotniego korzystania z tych dóbr (z wyłączeniem ziem Kruków i Zbrożków) w 1549 roku od króla Zygmunta Augusta otrzymał Aleksy – chorąży liwski wraz z synem Stanisławem.

Cieciszewscy pochodzili od tego samego Stanisława z Cieciszewa, co i Oborscy. Z Oborskimi wiążemy z kolei powstanie dwóch ważnych ośrodków skupionych wokół Żeliszewa (od XVIII w. nazywanego Jeruzalem) a także Kuflewa.

Protoplasta rodu – Stanisław z Cieciszewa dokonał podziału swoich ziem między synów. Tak powstał ród Cieciszewskich z Cieciszewa i Oborskich z Obór – dzisiejsza gmina Konstancin-Jeziorna. Oborscy i Cieciszewscy zasiedlali nasze tereny mniej więcej w tym samym czasie, na przełomie XV i XVI wieku. Można więc śmiało powiedzieć, że tereny w granicach dzisiejszej Gminy Mrozy mają wspólnego pra(pra)dziadka – Stanisława z Cieciszewa.

Bracia Oborscy – Zygmunt i Serafin, którzy w XVI w. byli właścicielami Żeliszewa (Jeruzala), Łukowca, Lipin, Dębowca, Borków, Toporu, Koberca, Rogoźnicy, Jeziorka i Płomieńca oraz bracia Oborscy – Marcin, Jan i Wernazy, którzy stali się właścicielami Stoku (Kuflewa), Sierśni, Ruskiej Woli, Gudzewa, Liweczy i Sokolnika mają zaś wspólnego pradziadka, to jest Stanisława Pierzchałę z Obór, czyli syna Stanisława z Cieciszewa. Mają wspólnego pradziadka, ale nie wspólną prababcę, bo Stanisław Pierzchała z Obór miał dwie żony. Z jednej żony wywodzą się Oborscy z Żeliszewa (Jeruzala) a z drugiej Oborscy z Kuflewa. Prawnukowie Stanisława doprowadzili do założenia parafii i nadania praw miejskich na prawie magdeburskim osadzie Stok zmienionej na Kuflew w 1526 roku i osadzie Żeliszew w 1533 roku. Dzięki wysokiej pozycji i zajmowanym stanowiskom Oborscy przyczynili się do znacznego ożywienia naszych terenów, zapoczątkowali historię dwóch ważnych ośrodków, które w późniejszym okresie stały się nawet siedzibami gmin, by ostatecznie wejść w skład jednej gminy Mrozy.

Współczesne wzorce samorządu sięgają czasów napoleońskich, czyli Księstwa Warszawskiego (1807-1815). Zostały wprowadzone Konstytucją z 22 lipca 1807 roku i aktami wykonawczymi do niej, między innymi dekretem z dnia 23 lutego 1809 roku o gminach miejskich i wiejskich. W tym okresie powołano gminy wiejskie na czele z wójtami. Wójtami (urzędnikami państwowymi) z mocy prawa stawali się właściciele ziemscy albo wyznaczeni przez nich zarządcy. W czasach Księstwa Warszawskiego nasze tereny należały do departamentu siedleckiego, powiatu siennickiego.

Po kongresie wiedeńskim w 1815 roku, przypieczętującym klęskę Napoleona, zostało utworzone Królestwo Polskie pod panowaniem króla, czyli cesarza rosyjskiego. Konstytucja Królestwa Polskiego przywróciła tradycyjny podział kraju na województwa, których wydzielono 8. Nasze ziemie weszły w skład obwodu stanisławowskiego z siedzibą w Mińsku Mazowieckim. Administrację wiejską bez zmian sprawował wójt, który swój urząd pełnił najczęściej w stosunku do wsi należących do tego samego właściciela. Pomocnikami wójta byli sołtysi powoływani w każdej wsi.

W 1859 roku rozpoczęto proces komasacji gmin w większe jednostki. W 1864 roku doszło do kolejnej zmiany i zwiększenia powierzchni gmin. Wraz z reformą uwłaszczeniową został wydany w dniu 2 marca 1864 roku ukaz o urządzeniu gmin wiejskich, który wprowadził samorządowy ustrój gmin wiejskich, niezależny od właścicieli ziemskich, ale i tak z mocno ograniczoną suwerennością. Została powołana gmina wiejska zbiorowa, którą tworzyły gromady (wsie), w liczbie nawet kilkunastu, obszary dworskie (folwarki i dwory właścicieli ziemskich), a po pozbawieniu praw miejskich licznych miasteczek także osady.

W 1866 roku władze carskie postanowiły zreorganizować podział na powiaty i gubernie¹. Wszystkie powyższe zmiany spowodowały wielki chaos administracyjny na terenach wiejskich Królestwa Polskiego. W celu uporządkowania sytuacji 17 stycznia 1867 roku rząd Królestwa Polskiego wydał rozporządzenie o podziale administracyjnym kraju². Szczegółowo ustalono podział na gubernie, następnie na powiaty, miasta gminy. I tak powstały gminy Kuflew i Łukowiec (Łukówiec).

Z uwagi na to, że nie było budynków urzędów gmin, jak to ma miejsce obecnie, siedziba gminy była tam, gdzie mieszkał jej wójt. Siedzibą gminy Kuflew została Wola Rafałowska, nazywana również Budami. Siedziba gminy Łukowiec (Łukówiec) znajdowała się w Latowiczu.

Ukaz carski z 1867 r. powołujący gminy

1 Powołano nowe gubernie i nowe powiaty, które w większości funkcjonowały do 1975 roku.

2 Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1866 r., s. 279 i następne.

Fragment administracyjnej mapy z początku XX wieku

Gminy Kuflew i Łukowiec (Łukówiec) wchodziły w skład guberni warszawskiej, powiatu mińskiego. W 1868 roku zmieniono nazwę powiatu mińskiego na nowomiński.

Panowanie rosyjskie zakończyło się wraz z wybuchem I wojny światowej. Po 1915 roku nasze ziemie znalazły się pod okupacją niemiecką, wchodząc w skład Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego. Wkrótce okupanci przywrócili dawny podział terytorialny na przedwojenne powiaty i gminy, zmieniając ich wielkość i nazewnictwo. Właśnie w tym czasie (1916 roku) powiat Nowo-Miński otrzymał nazwę powiatu Mińsk Mazowiecki.

LATA 1918 – 1939

Rok 1918 przyniósł Polsce niepodległość, chociaż granice i terytorium kraju kształtowały się jeszcze ostatecznie do roku 1922. Ustrój samorządu lokalnego ustanowiony w 1864 roku został utrzymany. Jedyną większą zmianą było ustanowienie rad gmin i większa demokratyzacja praw wyborczych³. Pozostał nadal stary podział na powiaty i gminy. Powołano jedną nową strukturę – województwa w miejsce dawnych rosyjskich guberni. W sierpniu 1919 roku powołano województwo warszawskie wraz z powiatem mińskim, do którego należała gmina Kuflew i Łukowiec⁴. W 1923 r. zniesiono gminę Łukowiec i powołano w części jej obszaru nową gminę Jeruzal oraz gminę Wielgolas. Jedną miejscowość przyłączono do gminy Łatowicz⁵.

Budynek dawnego Urzędu Gminy w Jeruzalu

Początkowo granice gmin były zgodne ze stanem z 1866 roku. Na przestrzeni lat uległy jednak następującym zmianom, wśród których najistotniejsze dla nas były⁶:

- Rozporządzenie MSW z 17 lutego 1923 roku: z gminy Kuflew została odłączona wieś Kołacz, którą przyłączono do nowoutworzonej gminy Jeruzal;
- Rozporządzenie MSW z 15 stycznia 1929 roku: z gminy Kuflew zostały wyłączone miejscowości Kazimierzów oraz Ryczołek, które zostały przyłączone do gminy Chrościec (Chrościec);
- Rozporządzenie MSW z 28 kwietnia 1939 roku: z gminy Kuflew zostały wyłączone gromady Patok i Wola Stanisławowska, gromada Patok została włączona do gminy Chrościec (Chrościec) a gromada Wola Stanisławowska do gminy Jeruzal;
- Rozporządzenie PRM z 10 września 1953 roku: do gminy Kuflew została przyłączona gromada Kruki, która została odłączona z gminy Chrościec;
- Uchwała Wojewódzkiej Rady Narodowej z 5 października 1954 roku w sprawie podziału na nowe gromady powiatu mińskiego: do gromady Grodzisk w dotychczasowej gminie Kuflew została włączona wieś Choszcze, która wcześniej należała do gminy Sinoleka.

Na obszarze „byłego Królestwa Polskiego” utrzymano w mocy przepisy prawa o samorządzie gminnym z marca 1864 roku. Zmodyfikowano je dekretem Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918 roku. Dekret miał za zadanie regulować sprawy samorządu gminnego do chwili wejścia w życie nowych ustaw i funkcjonować tymczasowo. W praktyce obowiązywał do 1934 roku. Według dekretu gmina, tak jak poprzednio, pozostała formą samorządu zbiorowego, w jej skład wchodziły gromady wiejskie – gromady. Nadal główną instytucją gminy pozostało zebranie gminne, jednak odtąd mogli w nim uczestniczyć wszyscy pełnoletni obywatele gminy (w tym także kobiety) bez względu na stan majątkowy. Zupełnie nowym organem była rada gminy wybierana przez zebranie gminne na okres 3 lat. Na czele rady gminy stał wójt wybierany przez zebranie gminne. Wójtowie i sołtysi byli jednocześnie funkcjonariuszami państwowymi i przedstawicielami władzy samorządowej. Zarządzenia dotyczące wyborów wójta, radnych i sołtysów wydawał starosta powiatowy. To on zatwierdzał (bądź nie) wójtów i sołtysów i to przed nim składali oni przysięgę służbową.

Wójt reprezentował gminę na zewnątrz. Zawierał umowy w jej imieniu. Dokumenty musiały mieć jego podpis i dodatkowo dwóch radnych. Wójt wypełniał zadania narzucone przez władze zwierzchnie. Wójt miał do pomocy aparat urzędniczy – urząd gminy, który składał się z kilku urzędników: sekretarza (zwanego też pisarzem gminnym), jego pomocników (było ich zazwyczaj dwóch) oraz woźnego.

W latach 1933-1934 ujednotwiono cały system administracji lokalnej w Polsce. Według nowej ustawy gminnej o częściowej zmianie ustro-

3 Dekret z 27 listopada 1918 roku o utworzeniu rad gminnych na obszarze byłego Królestwa Polskiego.

4 Dziennik Praw Państwa Polskiego, 1919, nr 65, poz. 395

5 Dziennik Ustaw z 1923 r., Nr 18, poz. 122.

6 na podstawie rozporządzeń opublikowanych w Dzienniku Ustaw

ju samorządu terytorialnego⁷ z 23 marca 1933 roku funkcje uchwałodawcze przejęła całkowicie rada gminna, zlikwidowano bowiem zebranie gminne.

W latach 1933-1934 roku w każdym województwie przeprowadzono urzędowy podział na gromady (sołectwa) i ich części składowe.

Pierwsze wybory wójtów, radnych gminnych i gromadzkich przeprowadzono na przełomie 1933 i 1934 roku, kolejne tuż przed wybuchem II wojny światowej.

Fragment administracyjnej mapy z początku XX wieku

Urząd Gminy Kuflew w Woli Rafałowskiej (stoją od prawej: Wójt Władysław Gontarski i Sekretarz Aleksander Laskowski)

II WOJNA ŚWIATOWA

Rozwój samorządu gminnego przerwała II wojna światowa. Po klęsce wrześniowej nasze tereny znalazły się pod okupacją niemiecką, należąc do utworzonego Generalnego Gubernatorstwa. Generalne Gubernatorstwo zostało podzielone na 4 dystrykty, powiaty i gminy. Gminy Kuflew i Jeruzal należały do dystryktu warszawskiego, powiatu Mińsk Mazowiecki.

Urzędy gmin nie przestały jednak funkcjonować, choć z samorządem miały niewiele wspólnego. Były konieczny do wykonywania i przekazywania rozkazów. Funkcję wójtów sprawowały osoby mianowane przez władze Generalnego Gubernatorstwa. W 1945 roku niemieccy okupanci opuścili nasz kraj a na ich miejsce przyszli okupanci z wschodniej granicy.

LATA 1945-1954

W 1945 roku na chwilę powróciło pojęcie gmin, ale ich ustrój uległ zmianie. Była to początkowo mieszanina przedwojennego prawa oraz powojennych dekretów nowych władz. Samorząd gminny formalnie funkcjonował do 1950 roku.

Funkcje uchwałodawcze posiadała gminna rada narodowa. Przedwojenny ustrój gminny zakładał demokratyczną procedurę wyłaniania rad gminnych, po wojnie radnych delegowały partie i organizacje społeczne, czyli w praktyce PZPR. Powołano dodatkowy organ w postaci prezydium gminnej rady narodowej, wyłaniany z grona radnych. Organem wykonawczym pozostawał zarząd gminy, złożony z wójta, podwójciego i 2-3 członków zarządu - ławników. Przed wojną zarząd gminy z wójtem na czele stanowił jedyny organ wykonawczy, po wojnie rola tego organu ograniczała się do wykonywania poleceń prezydium i gminnej rady narodowej.

Ważną rolę pełnił sekretarz gminy, który kierował pracami urzędników gminnych. W typowym „biurze zarządu gminy” (urząd gminy) pracowali: sekretarz gminy, referent finansowo-podatkowy, referent wojskowy, referent gospodarczo-społeczny, drogomistrz, kancelista lub praktykant. Organami pomocniczymi dla gmin były gromady - dziś zwane sołectwami. Na czele gromady stał sołtys.

W 1950 roku formalnie zlikwidowano samorząd gminny. Na mocy ustawy z 20 marca 1950 roku O terenowych organach jednolitej władzy państwowej⁸ zniesiono w Polsce jakkolwiek samorząd terytorialny. Jego cały majątek przejęło państwo. W tym czasie zlikwidowano urząd wójta, starosty i wojewody. Wszelkie funkcje uchwałodawcze i wykonawcze przejęły rady narodowe i ich prezydium wybierane z grona radnych. W skład prezydium wchodził: przewodniczący, zastępca, sekretarz prezydium i członek prezydium.

LATA 1954-1972

W 1954 roku zakończono w Polsce, istniejący od czasów XIX wieku, okres funkcjonowania gmin⁹. Ustanowiono nowy ustrój wzorowany na ZSRR - ustrój gromadzki. Nowe gromady liczyły maksymalnie 3 tysiące mieszkańców i obejmowały po kilka dotychczasowych gromad.

Na mocy Uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej utworzono następujące gromady:

- gromadę Grodzisk z siedzibą w Grodzisku obejmującą: Grodzisk, Skrudę, Topór z wyłączeniem wsi Jeziorek, Natolin oraz wieś Choszcze;
- gromadę Jeruzal z siedzibą w Jeruzalu obejmującą: Jeruzal, Kołacz, Łukowiec, Płomieniec, Stawek, Waliskę, Wężyczyn;
- gromadę Kuflew z siedzibą w Kuflewie obejmującą: Mała-wieś (Małą Wieś), Podciernie, Podskwarne, Hutę, Jeziorek oraz Wolę Stanisławowską;
- gromadę Lipiny z siedzibą w Lipinach obejmującą: Lipiny, Borki i Dębowce;

7 Dziennik Ustaw z 1933 r., Nr 35, poz. 294.

8 Dziennik Ustaw z 1950 r., Nr 14, poz. 130.

9 Dziennik Ustaw z 1954 r., Nr 43, poz. 191.

- gromadę Mrozy z siedzibą w Mrozach obejmującą: Gójszcz, Kruki, Mrozy, Rudkę, Wołę Kałuską, Wołę Paprotnią, Mrozy Południowe, Wymyśle, Tartak;
- gromadę Wola Rafałowska w Woli Rafałowskiej obejmującą: Dąbrowę, Lubomin, Sokolnik, Trojanów, Guzew, kolonię Wymyśle Dolne, Wymyśle Górne i Wymyśle Środkowe.

dogodniejsze połączenia komunikacyjne a także najkorzystniejsze warunki dla rozwoju osadnictwa i usług właściwych centrum gminy. Gminy po 1973 roku mało miały wspólnego z samorządnością społeczności lokalnych, ale mimo to stanowiły podstawę wspólnot terytorialnych powołanych po 1989 roku. Gminą kierował nie kolegialny ale jednoosobowy organ, którym był naczelnik, mianowany przez przewodniczących prezydiów wojewódzkich rad narodowych a po 1975 roku przez wojewodów. Naczelnik wykonywał powierzone mu zadania za pomocą swojego aparatu pracy, którym był urząd gminy. Naczelnikami gminy Mrozy od 1973 roku byli:

- Mirosława Kamińska (1973 – 1974)
- Waław Gielo (1975 – 1981)
- Stanisław Parol (1981 – 1990)

W 1975 r. Sejm PRL przyjął ustawę o dwustopniowym podziale administracyjnym państwa. Zlikwidowano jednostki administracyjne na szczeblu powiatowym. W zamian za to utworzono więcej ale mniejszych województw – w sumie 49. Gmina Mrozy weszła w skład województwa siedleckiego, do którego należała do 1998 r.

*Budynek Gromadzkiej Rady Narodowej w Grodzisku
(źródło: archiwum Szkoły Podstawowej w Grodzisku)*

Najważniejszym organem nowej jednostki była gromadzka rada narodowa (GRN), organ uchwałodawczy, wybierany w wyborach powszechnych spośród wyznaczonych przez władze kandydatów.

W 1961 roku zlikwidowano gromadę Lipiny przyłączając ją do gromady Jeruzal a także zlikwidowano gromadę Wola Rafałowska przyłączając ją do gromady Mrozy. W 1968 roku zlikwidowano gromadę Grodzisk przyłączając ją do Mrozów. W 1972 roku funkcjonowały jedynie gromady Mrozy, Kuflew i Jeruzal.

Do 1958 roku kompetencje gromad były dość wąskie. Więcej było w tym okresie propagandy niż rzeczywistej pracy dla społeczności lokalnej. Zlikwidowano funkcję sołtysa, zamiast tego wprowadzono „pełnomocników gromadzkich” wyznaczanych przez władze. Każda większa wieś posiadała swojego pełnomocnika.

Po okresie stalinowskim (od 1956 roku), w którym przebudowano ustrój administracji lokalnej w Polsce upodabniając go do ZSRR, nastąpił powrót do dawniejszych, sprawdzonych rozwiązań na polskiej wsi. W lutym 1958 roku weszła w życie nowa ustawa o radach narodowych dająca gromadom większe uprawnienia¹⁰.

System gromad był mało efektywny i nie sprawdzał się wobec zachodzących w szybkim tempie przemian społeczno-gospodarczych. Potrzebny był coraz lepiej wyspecjalizowany aparat urzędniczy. Tymczasem zdecydowaną większością gromad kierowali ludzie z podstawowym wykształceniem. Dlatego zmiany były konieczne.

POWRÓT GMIN W 1973 ROKU

Gminy powróciły do administracyjnej rzeczywistości w 1973 roku. W tym roku też narodziła się gmina Mrozy w granicach znanych do dzisiaj. Została utworzona z gromad w Jeruzalu, Kuflewie i Mrozach, z terenów, z dawnych gmin w Kuflewie i Jeruzalu. Na siedzibę gminy została wybrana miejscowość Mrozy, która choć peryferyjne położona względem pozostałego obszaru gminy, już wtedy posiadała naj-

Budynek Urzędu Gminy w Mrozach w latach 70-tych XX w.

SAMORZĄD GMINNY

Przełomowy dla historii Polski rok 1989 był również przełomem w dziedzinie samorządu terytorialnego, który w tym czasie narodził się prawdziwie, uzyskując samodzielność i osobowość prawną. W dniu 8 marca 1990 roku została uchwalona ustawa o samorządzie gminnym, w rozumieniu której gmina to nie jedynie jednostka administracyjna, ale przede wszystkim wspólnota samorządowa oraz zamieszkałe przez nią terytorium¹¹. Już w maju 1990 roku odbyły się pierwsze wybory samorządowe.

Rada Gminy I kadencji (1990 – 1994): Araszkiewicz Zdzisław, Gójski Marek, Jacak Zofia, Jaglak Andrzej, Jarzębski Grzegorz, Kąca Jan Zygmunt, Kowalczyk Marian, Kulesza Urszula, Malczyk Wojciech, Milewski Jacek, Pyziółek Eugeniusz, Rolf Eugeniusz, Różycki Sylwester, Sęktas Jan, Sęktas Tadeusz, Sęktas Jerzy, Sekular Andrzej, Sikora Mieczysław, Trojanowska Ewa, Żydkiwicz Zygmunt.

Przewodniczący Rady Gminy I kadencji: Kąca Jan Zygmunt (1990 – 1994).

¹⁰ Dziennik Ustaw z 1958 r., Nr 5, poz. 16 (t.j. Dz. U. 1975, Nr 26, poz. 139).

¹¹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.), art. 1 i 2

Zarząd Gminy (1990-1991): Jacak Zofia, Jaszczuk Dariusz (Z-ca Wójta), Milewski Jacek, Parol Stanisław (Wójt) Różycki Sylwester.

Zarząd Gminy (1992-1994): Domański Andrzej (Z-ca Wójta), Jacak Zofia, Milewski Jacek, Parol Stanisław (Wójt), Różycki Sylwester.

Rady Gminy II kadencji (1994-1998): Jaszczuk Dariusz, Kąca Andrzej, Księżpolski Henryk, Lech Krzysztof, Malczyk Wojciech, Niedziałek Krzysztof, Osiński Krzysztof, Parol Stanisław, Pyziółek Eugeniusz, Różycki Sylwester, Sekular Andrzej, Serwatka Tadeusz, Sęktas Jan, Sobiech Remigiusz, Sobkowicz Jan, Trojanowska Ewa, Walecki Krzysztof, Wąsowski Wojciech, Włodarczyk Czesław, Wróblewski Janusz

Przewodniczący Rady Gminy II kadencji: Włodarczyk Czesław (od lipca 1994 r. do lutego 1996 r.), Wojciech Malczyk (od lutego 1996 r. do października 1998 r.)

Zarząd Gminy (1994-1997): Domański Andrzej (Z-ca Wójta), Lech Krzysztof, Osiński Krzysztof, Parol Stanisław (Wójt), Sobiech Remigiusz.

Zarząd Gminy (1997-1998): Jaszczuk Dariusz (Wójt), Lech Krzysztof, Osiński Krzysztof, Sobiech Remigiusz

Trzecie wybory samorządowe zostały przeprowadzone w październiku 1998 roku. Był to kolejny, ważny przełom w historii samorządu terytorialnego. W wyniku podjętych w 1998 roku ustaw powróciliśmy do trójstopniowego podziału terytorialnego. Zostało utworzonych 16 województw, 308 powiatów i 2489 gmin. Od tej pory aż po dziś gmina Mrozy należy do województwa mazowieckiego, powiatu mińskiego.

Rada Gminy III kadencji (1998-2002): Cabaj Małgorzata, Chmielewski Dariusz, Chróst Waldemar, Grabarczyk Wiesław, Kąca Andrzej, Król Janusz, Mistewicz Stanisław, Niedziałek Krzysztof, Podstawka Bogdan, Polkowski Mieczysław, Sabak Tadeusz, Serwatka Tadeusz, Sęktas Jan, Sęktas Kazimierz, Sikora Stanisław, Soszyńska Bożena, Trojanowska Ewa, Wiącek Wiesław, Wierzbicki Henryk, Wróblewski Janusz

Przewodniczący Rady Gminy III kadencji (1998 – 2002): Soszyńska Bożena (od października 1998 roku do grudnia 2000 roku), Wróblewski Janusz od grudnia 2000 roku do listopada 2002 roku.

Zarząd Gminy (1998-2002): Jaszczuk Dariusz (Wójt), Podstawka Bogdan, Wierzbicki Henryk

W październiku 2002 roku odbyły się czwarte z kolei wybory samorządowe, których nowością były bezpośrednio wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Zarząd Gminy w postaci organu kolegialnego przestał istnieć.

Rada Gminy IV kadencji (2002 – 2006): Broda Jan, Fenske Halina, Grabarczyk Wiesław, Koszel Mirosław, Kulesza Mirosław, Lech Krzysztof, Niedziałek Krzysztof, Parol Stanisław, Różycki Sylwester, Sęktas Jan, Sęktas Kazimierz, Sikora Stanisław, Trojanowska Ewa, Włodarczyk Sławomir, Wróblewski Janusz

Przewodniczący Rady Gminy IV kadencji: Lech Krzysztof (od listopada 2002 roku do czerwca 2006 roku), Różycki Sylwester (od czerwca

2006 roku do listopada 2006 roku).

Wójt Gminy (2002 – 2006): Jaszczuk Dariusz

Rada Gminy V kadencji (2006 – 2010): Broda Jan, Jurkowska Teresa, Kulik Grzegorz, Pieniak Andrzej, Piotrak Agnieszka, Niedziałek Krzysztof, Różycki Sylwester, Rudka Marek, Sęktas Kazimierz, Sęktas Zdzisław, Trojanowska Ewa, Wiącek Zofia, Wójcik Antoni, Wysocki Grzegorz, Żyszkowicz Dariusz

Przewodniczącym Rady Gminy V kadencji (2006 – 2010): Rudka Marek

Wójt Gminy (2006 – 2010): Jaszczuk Dariusz

Rada Gminy VI kadencji (2010 - 2014): Broda Jan, Gałązka Bożena, Kąca Andrzej, Kołak Robert, Kulik Grzegorz, Mistewicz Stanisław, Osiński Kazimierz, Rudka Marek, Sekular Ewa, Sekular Mirosława, Sęktas Jarosław, Sęktas Kazimierz, Świątek Adam, Trojanowska Ewa, Wańko Wojciech

Przewodniczący Rady Gminy VI kadencji (2010 - 2014): Rudka Marek

Wójt Gminy (2010 – 2014): Jaszczuk Dariusz

W związku z tym, że miejscowość gminna Mrozy od 1 stycznia 2014 r. stała się miastem, to Gmina Mrozy uzyskała status gminy miejsko-wiejskiej, której organem uchwałodawczym jest Rada Miejska a organem wykonawczym Burmistrz Mrozów.

Rada Miejska VII kadencji (2014 – 2018): Broda Jan, Gałązka Bożena, Kazimierski Mateusz, Michalski Jan, Niedziałek Krzysztof, Osińska Henryka, Podgórski Leszek, Rudka Marek, Sekular Mirosława, Sęktas Jarosław, Sęktas Kazimierz, Skorys Halina, Świątek Adam, Trojanowska Ewa, Wańko Wojciech

Przewodniczący Rady Miejskiej VII kadencji (2014 - 2018): Rudka Marek

Burmistrz Mrozów (2014 – 2018): Jaszczuk Dariusz

Rada Miejska VIII kadencji (od 2018 roku): Broda Jan (do 2021 roku), Kazimierski Mateusz, Kulesza Mirosław, Osińska Henryka, Piwowarczyk Zdzisław (do 2021 roku.), Rudka Marek, Rutka Waldemar, Rudnik Anna, Sekular Mirosława, Sęktas Jarosław, Sęktas Kazimierz (od 2021 roku), Skorys Halina, Szeląg Mariusz, Szuba Barbara (od 2021 roku), Świątek Adam, Wańko Wojciech, Zawadzki Mariusz

Przewodniczący Rady Miejskiej VIII kadencji (od 2018 roku): Marek Rudka.

Burmistrz Mrozów (od 2018 roku): Jaszczuk Dariusz

Sesja Rady Miejskiej w Mrozach w 2022 roku

BUDYNEK URZĘDU MIASTA I GMINY MROZY

Przed wojną większość urzędów gmin mieściła się w domu mieszkalnym wójta. Wyjątek stanowi Jeruzal. Tam w 1924 roku pobudowano i oddano do użytkowania nowoczesny jak na tamte czasy budynek administracyjny. Aktualnie w tym budynku mieści się filia Gminnej Biblioteki Publicznej. Dzisiaj trudno sobie wyobrazić, by jakkolwiek urząd gminy znajdował się w domu mieszkalnym, zwłaszcza biorąc pod uwagę rosnącą ilość zadań powierzanych gminnym samorządom. Już za czasów Gromadzkich Rad Narodowych konieczne było zorganizowanie urzędu w specjalnie do tego celu przeznaczonym budynku. Do 1968 roku Gromadzka Rada Narodowa w Mrozach mieściła się w budynku mieszkalnym znajdującym się obecnie przy zbiegu ulic Pokoju i Bolesława Prusa. W 1968 roku zostało oddane do użytkowania pierwsze skrzydło obecnego budynku Urzędu Miasta i Gminy Mrozy. Przeszło 20 lat później dobudowano drugie skrzydło. Pierwotnie była to siedziba Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Mrozach, od 1973 roku Gminnej Rady Narodowej, od 1990 roku Urząd Gminy a od 2014 roku Urząd Miasta i Gminy Mrozy.

Budynek gminnego urzędu został zlokalizowany na terenie nieruchomości stanowiącej własność wspólnoty mieszkańców dawnej Woli Kałuskiej (dzisiaj części Mrozów). Dawniej znajdował się pod adresem: ul. Kościelna 11 w Woli Kałuskiej. Po włączeniu Woli Kałuskiej do Mrozów zmienił się również adres. Obecnie jest to ul. Adama Mickiewicza 35 w Mrozach.

Nieruchomość stała się własnością mieszkańców Woli Kałuskiej po powstaniu styczniowym w ramach prowadzonego wówczas uwłaszczenia. Wcześniej stanowiła własność Kościoła Ewangelicko Augsburgskiego z siedzibą w Węgrowie, który na tym terenie miał swoją kaplicę i cmentarz. Decyzją władz carskich nieruchomość została odebrana wspólnocie ewangelickiej i przeznaczona na cele oświatowe z zamiarem wybudowania na niej szkoły powszechnej. W związku z tym, że szkoła powstała w innym miejscu nieruchomość nosząca miano „osady szkolnej” została przeznaczona na cele społeczne mieszkańców. Na części w 1919 roku została wybudowana remiza Straży Ogniowej w Mrozach, następnie w 1928 roku kolejka wąskotorowa Mrozy – Kałuszyn, w 1930 roku kościół Parafii Rzymskokatolickiej w Mrozach (erygowanej w 1931 roku) wraz z plebanią i cmentarzem, w 1968 roku urząd Gromadzkiej Rady Narodowej i następnie baza Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” oraz Bank Spółdzielczy.

Urząd Miasta i Gminy Mrozy

GMINNA RZECZYWISTOŚĆ

Gmina Mrozy, to nie tylko władze administracyjne, choć od nich – ich pomysłowości i umiejętności zarządczych zależy bardzo dużo. Gmina Mrozy, to mała ojczyzna żyjąca własnym życiem, to: jednostki organizacyjne (Urząd Miasta i Gminy Mrozy, Szkoła Podstawowa w Mrozach, Zespół Szkół w Mrozach, Szkoła Podstawowa w Grodzisku, Szkoła Podstawowa w Jeruzalu, Gminne Przedszkole Publiczne w Mrozach, Zakład Gospodarki Komunalnej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej), instytucje kultury i sportu (Gminna Biblioteka Publiczna, Gminne Centrum Kultury, Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji), jednostki pomocnicze (sołectwa z sołtysami na czele), organizacje społeczne (przede wszystkim Ochotnicze Straże Pożarne, Klub Sportowy Watra i inne ważne stowarzyszenia). Nie sposób wymienić zasług wszystkich osób, które przez minione 50 lat pracowały na rzecz wspólnoty mieszkańców Gminy Mrozy. To ogromna rzesza ludzi, ich codzienny trud, ich poświęcenie, nierzadko ogromna część ich życia.

NAJWAŻNIEJSZE INWESTYCJE I WYDARZENIA

- **1988** rozbudowa Szkoły Podstawowej w Mrozach (nowe skrzydło)
- **1992** oddanie do użytku hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Mrozach
- **1993** rozbudowa Szkoły Podstawowej w Jeruzalu (nadbudowa)
- **1993** rozpoczęcie budowy sieci kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Mrozy (budowę głównych kolektorów zakończono w 2009 r.)
- **1994** oddanie do użytku pierwszej oczyszczalni ścieków w Mrozach („Bioblok PS” o przepustowości 300 m³/dobę)
- **1995** uruchomienie Stacji Uzdatniania Wody w Piasecznie zaopatrującej gminną sieć wodociągową; budowę głównych sieci wodociągowych gmina zakończyła w 2008 r.
- **1998** oddanie do użytku nowego budynku Szkoły Podstawowej w Grodzisku
- **1999** utworzenie Zakładu Gospodarki Komunalnej
- **1999** rozpoczęcie selektywnej zbiórki odpadów na terenie gminy
- **2000** rozpoczęcie działalności Gminnego Przedszkola Publicznego w nowej siedzibie przy ul. Armii Krajowej 12 w Mrozach
- **2002** kolejna rozbudowa Szkoły Podstawowej w Jeruzalu (łącznie, stołówka)
- **2004** oddanie do użytku hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Jeruzalu
- **2007** rozpoczęcie działalności Gminnego Centrum Kultury w Mrozach
- **2008** przejście na własność budynku Liceum Ogólnokształcącego w Mrozach i jego kompleksowy remont
- **2008** budowa wielofunkcyjnych boisk sportowych „Blisko Boisko” przy Szkole Podstawowej w Mrozach
- **2008** budowa zbiornika retencyjno-rekreacyjnego w Mrozach
- **2009** oddanie do użytku zmodernizowanej oczyszczalni ścieków w Mrozach (w systemie „ECOLO-CHIEF o przepustowości 600 m³/dobę)

- **2009** budowa wielofunkcyjnych boisk „Moje Boisko – Orlik 2012” przy Zespole Szkół w Jeruzalu
- **2009** termomodernizacja budynku internatu przy Zespole Szkół w Mrozach
- **2010** kompleksowa modernizacja siedziby Gminnego Centrum Kultury w Mrozach
- **2010** rewitalizacja rynku wraz z remontem budynku dawnego urzędu gminy w Jeruzalu
- **2011** budowa wielofunkcyjnych boisk „Moje Boisko – Orlik 2012” przy Szkole Podstawowej w Grodzisku
- **2012** budowa wielofunkcyjnych boisk „Moje Boisko – Orlik 2012” przy Zespole Szkół w Mrozach
- **2012** reaktywowanie zabytkowego tramwaju konnego Mrozy – szpital w Rudce
- **2012** otwarcie Parku im. Piotra Starosty w Mrozach
- **2013** oddanie do użytku wielofunkcyjnej hali sportowej w Mrozach
- **2013** przebudowa i remont targowiska w Mrozach
- **2013** budowa punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych w Mrozach (PSZOK)
- **2014** nadanie praw miejskich miejscowości gminnej Mrozy
- **2014** powstanie Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji
- **2015** oddanie do użytku oczyszczalni ścieków w Jeruzalu o przepustowości 100 m³/dobę
- **2015** otwarcie nowej siedziby Gminnej Biblioteki Publicznej przy ul. Pokoju 1 w Mrozach
- **2016** – kompleksowy remont siedziby Gminnego Przedszkola Publicznego w Mrozach
- **2017** termomodernizacja budynków Szkoły Podstawowej w Mrozach
- **2018** – budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Woli Paprotniej, Krukach, Rudce, Natolinie, Woli Rafałowskiej, Grodzisku
- **2021** – kompleksowa termomodernizacja budynku ośrodka zdrowia w Jeruzalu
- **2022** oddanie do użytku rozbudowanej i zmodernizowanej oczyszczalni ścieków w Mrozach o przepustowości 1000 m³/dobę

W kalendarium nie zostały ujęte prowadzone w sposób ciągły działania inwestycyjne w zakresie budowy i remontów dróg oraz chodników, remontów obiektów i budynków komunalnych, budowy i rozbudowy świetlic wiejskich, remontów remiz OSP, budowy mniejszych terenów rekreacyjnych i placów zabaw, rozbudowy i modernizacji oświetlenia ulicznego czy modernizacji źródeł ciepła gminnych obiektów. W kalendarium nie sposób było również zawrzeć wszystkich podejmowanych przez Gminę Mrozy działań o charakterze społecznym, kulturowym i edukacyjnym. To ogromny dorobek i wielki wkład w wychowanie kilku już pokoleń mieszkańców.

PRZESŁANIE

Podsumowując przytoczmy słowa człowieka bliskiego Gminie Mrozy, choć żyjącego znacznie wcześniej przed jej utworzeniem – dr Teo-

dora Dunina – głównego inicjatora i budowniczego Sanatorium dla Piersiowo Chorych w Rudce:

„Przekonałiśmy się, że i u nas własnymi siłami można stworzyć rzecz dobrą, w niczym nie ustępującą zagranicy, tylko trzeba UMIEĆ CHCIEĆ”

Słowa te padły z ust dr. Teodora Dunina na uroczystym otwarciu Sanatorium w Rudce w 1908 roku. Bez wątplenia są one stale aktualne. Ten swoisty, duchowy testament niech będzie inspiracją dla wszystkich zaangażowanych w dobre dzieła w naszej małej ojczyźnie – Gminie Mrozy.

Rynek w Jeruzalu 2020 r.

Droga w Sokolniku 2022 r.

Ośrodek zdrowia w Jeruzalu 2022 r.

Oczyszczalnia ścieków w Mrozach 2022 r.

Zakład Gospodarki Komunalnej i Oczyszczalnia Ścieków w Mrozach

Oczyszczalnia Ścieków w Jeruzalu

Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Mrozach

Targowisko w Mrozach

Wielofunkcyjna Hala Sportowa w Mrozach

Boisko wielofunkcyjne „Moje Boisko – Orlik 2012” przy Zespole Szkół w Mrozach

Boisko wielofunkcyjne „Moje Boisko – Orlik 2012” przy Szkole Podstawowej w Grodzisku

Gminna Mini Olimpiada Przedszkoli i klas I-III

Gminne Centrum Kultury w Mrozach

Gminna Biblioteka Publiczna w Mrozach

Tramwaj Konny Mrozy - Rudka

Uroczystości Patriotyczne

Ogólnopolski Zjazd Opiekunów Szkolnych Pracowni Internetowych w Mrozach

Nadanie praw miejskich

Park im. Piotra Starosty w Mrozach

Punkt postoju turystów w Łukówcu

Ochotnicza Straż Pożarna w Grodzisku

Świetlica w Dąbrowie

Budowa Domu Opieki Senioralnej w Lipinach

Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Grodzisku

Tekst: Kamila Juśkiewicz

Opracowanie graficzne, skład i druk: Fold Sp. z o.o. • ul. Stefana Starzyńskiego 10, 08-102 Siedlce

Wydawca: Urząd Miasta i Gminy Mrozy • ul. Adama Mickiewicza 35, 05-320 Mrozy • gmina@mrozy.pl • www.mrozy.pl

Nakład: 1500 egz.